

scire non amplius continebo, nec differam vindictam a consilio hominem, neque vivere diutius patiar, quia quom fit spiritus, degeneravit in carnem & pacis: & nihilominus ex praesentio ad penitentiam spatio centum viginti annorum, videtur Deus detraxisse viginti, ut affirmat idem Theodoretus, quom conspicatur impietatem augere. Quomvis alius placeat minas illas a Deo prolatis annis fere viginti ante natum Sem, qui natus est circiter quingentesimo vite Noe anno, & hujus ejusdem sexcentesimo, illius centesimo diluvium exundavit.

Alto quodam magis tropologico modo, non dimidiare impij dicuntur dies a Gregorio, quia tempus vite malum voluptatibus dicitur ad penitentiam lamenta non dividunt, nec ad bonum usum partiendo reparant, sed pervertunt mentem, nec in extremo tempore immutant, atque tempus non redimunt b, anteaquam vitam, quam lascivendo perdidit, flendo reparant. Bernartus, eundem secutus est seculum, viciosa sanguinum, & dolosa non dimidiare dies fuit, quia pervertebant in sua vultate usque ad mortem, non timentes Dominum, quom qui timet, eo timore dimidiat, & exclamat pra timore d, vadam ad portas inferi. Nylsenus interpretatur, non dimidiare dies, qui nullam speciem diei mali dimidiat, neque imperfectam malitiam esse sinunt, sed in malitia omnes numeros habent.

Haberi lenius hic literalis possit, & confirmatur verbis undecimi versus: *Dix ne nocte circumdabit eam super montes ejus iniquitas*, &c. Chrylogus, disputans de villici parabola, scribit quod non perveniat ad statum terminum vite, qui villicationis amittit tempus: hinc esse immaturum exitum, hinc ante diem mortem, hinc vocationem amaram, hinc seipsa acerbiorum redditionem. Transferti sententia potest ad hereses, schismata, factiones, quae nunquam perveniunt ad expectatum, vel hominum opinione constitutum terminum. Valer huc, quod Jeremias, ait: *Perdidisti, quae non peperit: collegisti divitias, & non in iudicio, in medio dierum delinquunt eas.*

Ego autem sperabo in te Domine. Additum est nomen ultimum peripateticis causa, vel itrept ex glossemate in textum. Chalduz reddidit, in verbo suo *וַיִּשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא*, Ipe vite longioris intelligit, quom hostes infidatantur, ut scilicet non delinquant DEUS usque ad senectam, & senium g, revocet in dimidium dierum h, sed usque ad senectam impleat, & usque ad canes porat, ferat, salvet i. Hoc etiam pacto Apollinaris.

Αυτῶν τὸ σωθῆναι ἐν ἀδελφότητι Σιλου: *As ego Regis in seculo vivam (vitam vivam,)*

Immo justus non dubitat dicere k. *Eriam si occideris me, in isto sperabo, & in isto oris saluator meus.* Nylsenus l, dulcem hanc vocat vocem, qua civitatem Ceilanorum David cum tota sua multitudine vicerit, suam erga DEUM affectionem prodendo.

PSALMUS

QUINQUAGESIMUS QUINTUS.

In finem.

1. Pro populo, qui a sanctis longe factus est; David in tituli inscriptionem, quom tenuerunt eum Allosyly in Geth.
2. Miterere me DEUS, quom conculcavit me homo; tota die impugnant tribulavit me.
3. Conculcaverunt me inimici mei tota die: quomiam multi bellantes adversum me.
4. Ab altitudine dei timebo: ego vero in te sperabo.
5. In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi non timebo quid faciat mihi caro.
6. Tota die verba mea excrebantur adversum me omnes cogitationes eorum in malum.

Inhabitabunt & abscondenti: ipsi calcaveunt meum observabunt.

Sicut sustulerunt animam meam, & pro nihilo salvos facies illos: in ira populos confreges.

Deus, vitam meam annuntiasti tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo.

Sicut & in promissione tua: 10. tunc convertentur inimici mei retrorsum: In quacumque die invocavero te: ecce cognovi quoniam DEUS meus.

In DEO laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem, in DEO speravi, non timebo quid faciat mihi homo.

In me sunt DEUS vota tua, quae reddam, laudationes tibi.

Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu: ut placeam coram Deo in lumine viventium.

Titulus & Argumentum.

Vers. 1.) In finem. Pro populo, qui a sanctis longe factus est: David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allosyly in Geth.

Get hic titulus fere totus explanatione, praeterim quom longi aliter ex Hebraeo reddatur ab Hieronymo & aliis, quam extet in editione nostra. De primis verbis, quae toties occurrerunt in titulis aliis, nihil attinet dicere. Dionysius Carthagenus recitat alia verba, in carminibus. Pro populo. *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא*. Hieronymus jungens primis Hebraeis duabus dictionibus tertiam sequentem, quae sunt, *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא* elem, venit, pro columba muta. Eodem prus modo exposuerat Aquila, *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא*, & V. editio, *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא*, est enim *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא* significat, utriusque tamen etiam pro eo qui est *וְיִשְׁכַּח*, id est, qui penitus loquendi caret usu. Suspiciatur Agellius accepisse nomen *וְיִשְׁכַּח* non ut columbam significat, a *וְיִשְׁכַּח*, sed a radice *וְיִשְׁכַּח*, quae significat regenerationem in: & collectivè, multos filios, sive semen, progeniem, generationem n. At non facile credi debet mutatio tanta, ut pro *וְיִשְׁכַּח*, legerint LXX. *וְיִשְׁכַּח*. Melius est quod idem Auditor addit, figuratè pro columbam intellexisse populum & congregationem: sicut & Paraphrastes hoc loco reddidit *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא*, Ecclesiam (exprimi etiam nomen Israel in textu Nebientis) nec non in Cantico canticorum, quoties columba nomen occurrat. Et hoc ipso loco rationem affert (quae a similitudine columbae silentii, aut mutae) Populus abductus in captivitatem, reduci que, comparatus à Propheta columba. Gregalis enim est columba timidaque, nec nisi gregatim volat. David ipse postea vocari columbam, sicut & priore psalmo g, *homo columba dardi filii operabat, & cum spithero, mutae quoniam servabat in tribulatione ac persecutione patientiam, omnia Deo committens, nihilque adversarius respondens, innocentiæ ferens, mantuetudinis fidens. Placerit R. Cimhi Varabro, Clario, Peregrino, Hero, Cajetano, Piccio, Parmenio, Flamio. Meminit praeterea Tielmanus, Valentia, Lyranus, & Trevetus. Hic alicuius Domini canate in terra aliena negabat se posse, Valentia docet Ecclesiae congruere cognomen columba, quia Christus iussit nos esse simplices sicut columbas i, paci ludere j, fugere in altam civitatem quom in una persecutionem patientiam u. Idem Trevetus in fine psalmi sentit multo melius convenire Christo, qui vicetur columba longitudo (hoc nomen postea sequitur) ob expectationem Patrum, quia venit exiens à Patre in hanc regionem longinquam accipere filii regnum: & fuit coluba muta coram Pilato & Herode. Psalmum poro totum optime juxta eundem sensum declarat.*

Qui a sanctis longe factus est. Hieron. *Et quod procul abierit*.

David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allosyly in Geth.

Miterere me DEUS, quom conculcavit me homo; tota die impugnant tribulavit me.

Conculcaverunt me inimici mei tota die: quomiam multi bellantes adversum me.

Ab altitudine dei timebo: ego vero in te sperabo. In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi non timebo quid faciat mihi caro. Tota die verba mea excrebantur adversum me omnes cogitationes eorum in malum.

abierit, & nequens aliam sequentem vocem nominis David, exponit, eo quod procul abierit David, is qui nominem dicitur Hieronymi in commentario refert Hebr. scilicet, pro columba muta a longitudo animi David, Symmachus nomen etiam David jungendo, *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא*, pro Allosyly, qui exposit Davidem, i. e. pro, five de, Archisive Allosylyorum seu Palastinorum, qui exulit Davidem, quando scilicet ad eum confugerat. Aquila servans eandem connexionem, veritatem simuliter suspexit, *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא*, Quinto editio similiter suspexit, *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא*, abscondit Davidi. Alii, super columbam mutatam in remotis aut, de columba muta, sive, taciturnitatis in remotis, nempe locis, constituta, hoc est à locis sanctis, à terra sancta. Paraphrastes, pro Ecclesia Israel, quae simulatur columba silentii in tempore quo elongati sunt à civitatibus suis, sed revertebantur laudant autem mundum, sicut David contritus, & perfectus. Videtur mihi LXX. pro *וְיִשְׁכַּח* elem, legisse *וְיִשְׁכַּח* elem, quae mutatio facilis est, & significat elem, sibi, & de tuo addidisse ad *וְיִשְׁכַּח* elem, i. e. remoti: unde essent remoti, scilicet à sanctis, & tunc dicitur: intelligentes de his qui essent remoti à sanctis tum locis, tum ceremoniis, quae in illis dumtaxat locis poterant celebrari, vel à sanctis & innocentiis qualis David erat cum suis, quos persequetur Saul item cum suis, item videntur sub persona David, de quo sermo est in reliqua parte tituli, quando nimirum exulabat ab isleml sanctis, intellexit comprehendam captivatem populi in Babylonia, quam tanto jam ante praevidebat. Hoc innuunt Graeci, ex quibus Apollinaris ita loquitur, carmine:

Οὐδὲ θυρῶν Δαυὶδ, οὐδὲ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, ἀλλὰ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅπου ἀποπέτασε ἀδὸ τοῦ οὐρανοῦ τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ. Νεφύλιος Δαυὶδ, ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἐπὶ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ τὸν οὐρανόν, ὅπου ἀποπέτασε ἀδὸ τοῦ οὐρανοῦ τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ. Qui mentem posuerunt in pietate amabili.

Hoc est, longe fieri à sanctis, quae piè concupiscit; Subdit deinde historiam mentionem de David captio in Geth, ubi scilicet animo prosperiter populi captivitate, non ita probabiliter conleo quod ait Agellius, lectum *וְיִשְׁכַּח* elem, à LXX. & significare voluit Angelus, à quibus dicitur elongatus populus, quia non eos coluit idololatrarum ritu pro Diis, ac proinde multo longius erat ab omni alio minus rationali reponitur genere idololatrarum. Postea praeterea retinori *וְיִשְׁכַּח* elem, quatenus multitudinem & congregationem significat. Sic vero *וְיִשְׁכַּח* elem, sicut sonat eum, esse super columbam congregatorem, quem LXX. populum appellaverunt. Porro quod attinet à notationem pro privatione loquendi, mutus dicitur *וְיִשְׁכַּח* elem: ipsa vero obmutescens *וְיִשְׁכַּח* elem.

Ricardus Cenomanus illud juxta Hebraeos pro columba muta elongationem declarat mysticè de Christo, aut populo Christiano, qui servat intus innocentiam, pontice fiduciam in remotis, i. e. in caelis: vel pro his qui elongantur à columba muta, i. e. à simplicitate, quae est in Christo Jesu. Euthymius ac Nicephorus laudat factos à sanctis accipiunt secundum am more vitæ: conversationem: Nylsenus a, mandatis sanctis.

David. *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא*. Causa hic datus non apte contrahitur cum praecedentibus eo modo quo vel nonnullos dixi, sed potius cum sequi. Quid autem importent verba ista, prioribus psalmis docuit. In tituli inscriptionem. Sic melius quam in ablativo, ut est in Complutensibus, Regis aliquid Biblii, quia Graecè legitur, *ἐξ ἁγίου πνεύματος*. Quid etiam sit haec *וְיִשְׁכַּח*, & tituli incipit. Hebraicè *וְיִשְׁכַּח בְּמַמְנוּתָא*, cognosces ex dictis in titulo pl. 15. & ex his quae ibidem dicuntur à Cajetano, qui refert omnes expositiones, quod sit obritum, quasi pretiosissimum & charissimum David psalmus: quod instrumentum musicum: quod species cantici secundum certam rimam, tonum & modulationem: quod pro *וְיִשְׁכַּח* elem, quae scripturam significat: quod pro *וְיִשְׁכַּח* elem, ut Hieronymus declarat in commentario & versione, praeterea Symmachus, qui reddit *וְיִשְׁכַּח* elem, *humilis, & immutatus* seu *perfectus*: & Aquila, qui *וְיִשְׁכַּח* elem, *humilis per-*

Lucin in Psal. To m. l. l.

Hoc loco arbitratu Cajetanus Cantici speciem significari, quia in toto titulo non nominatur psalmus; aut Canticum, aut hymnus, aut laus. Verum quae dixi pial. 15, rata hic etiam habeo. Quom autem longius ablit psalmus ille, non est univèrsè affirmandum Euthymio, simul collocari psalmos qui habent, in tituli inscriptionem, etiam si habeant sequentes pial. 56. 57. 58. 59. Circa tituli inscriptionem piè philolophatur Augustinus, & alii de titulo crucis Christi five de insigni ejus quod delere frustra conati sunt Judaei, b, elongantes se à sanctis Christi praecipis & operibus, aut à columba muta, i. e. à simplicitate atque innocentia pietatis.

Quom tenuerunt eum Allosyly in Geth. Bene moment Theodoretus, Basilus, Lyranus, non indicari tempus quo pugnantibus Philisthaeis Jesibenob nius est percutere David: & Abilai eum interfecit e, quae tamen opinio Treveo placet, quia tunc non est captus vel retentus David; nec fuit illud bellum in Geth; nec detineri bello, propriè est, teneri, ut idem Trevetus vult, sed quando fugiens Saalem venit ad Achis regem Geth, B parumque abfuit quin ad eum ductus occideretur d. In psalmo quidem 33, actum de fuga; hic autem de ipso periculo, ut ille propterea incipiat à gratiarum actione, iste ab imploratione divinae misericordiae. Quomvis autem explicite non dicatur in historia Regum comprehendit ac retentus David, satis re ipsa significatur, quom scribitur adductus ad Achis regem a. Item postea confugit ad eundem Regem, David f, sed tunc ab eo amice exceptus & tractatus est. Quare non hunc indicat Davidis adventum titulus, etiam si secus Nylseno, videatur, volenti designari Christum spectum à Judicis, à Gentibus receptum, cum duplici uxore alienigena, & Judaea, quia Ecclesiam sibi ex utroque populo conjunxit. At neque *וְיִשְׁכַּח*, & *וְיִשְׁכַּח*, ita propterea denotant complexum illum amoris; neque à Gethis eo modo exceptus est, ibive sedem fixit, sed in Sicleg b, denique longè communior est alia sententia.

Ceterum idem sunt Allosyly Graeca voce quam Latinus interpres hoc tantum loco retinuit, qui Philisthim significat; vox Graeca homines aliena est, hoc est, externos, qui dicitur in eodem d. *וְיִשְׁכַּח*, alii, ut pial. 53. 4, victimas. Apud Esaiam k, quod Latine legitur, *argues habitantem ut Philisthim*, & prioris alieni adhaerentis Graecè extat vocabulo *τὸν ἀλλοθῶνα*, pro Philisthim, & prioris alieni dicitur *τὸν ἀλλοθῶνα*. Hebraicum autem primum nomen est *וְיִשְׁכַּח* Philisthim: sed secundum nomen est *וְיִשְׁכַּח* nochim: qui dicto Psalmo LIII. 1. *וְיִשְׁכַּח* arim, alieni.

Noat Hieronymus m, pro Philisthim semper LXX. *ἀλλοθῶνα*, interpretati, nomen commune pro proprio, esseque gentem Palaestinarum, quasi Philistinorum, quia (p) litteram Hebraicam sermo non habet, sed pro ea (b) Graeco utatur. Praeterea n scribit Philisthos aut Palaestinos alienigenas à vulgata, id est LXX. ac Euthym. u docent *ἀλλοθῶνα* LXX. *ἀλλοθῶνα*, Theod. t, ac Euthym. u docent *ἀλλοθῶνα* appellatos Palaest. in ipse cieiue nomine communi ad ipsos applicato, quia viciniorum Judaeis regionem habitabant, & inter hos etiam. In factum esse ut scriptores praeterim profani, sub Palaestina voce comprehenderent etiam Judaeam. Propriè ad illam spectabant Gaza, Alcalon, Geth, Accaron, Azotus: Juxta etymologiam dices Palaestinos in cinere volutatos aut pulveres, à themate *וְיִשְׁכַּח* palas, quod exponitur mysticè de his qui sunt saeculi curis impliciti. De origine Palaestinarum ac de regione ipsa consule Pererium x nostrum.

Sensu mystico persecutores designantur per Allosyly, tum Christi, ut Hilarius distindit admonet, tum Christianorum, qui tenent ac premunt in Geth, hoc est, juxta nominis etymon, in torculari pressurae atque tribulationis, quae tolerantibus eam utilis est sicut vis exprimi ad liquorem vini, videlicet ad nectareos liquores meritorum.

Ex dictis argumentum Psalmi facile perspicitur. Videlicet exponit David periculum suum apud Achis, in quo divinam opem imploraverit: & apud Deum, Saulis accusa velit scilicet eorumque ipsius malitiam; interitum eorumdem praeviderit, non autem Philisthaeorum pro

Y conse-

Cajetahl sententia.

Euthymius male affirma- de simul col- locari Psal- mos qui ha- bent.

In tituli in- scriptionem. Pia Augu- phi Philo- sophia circa tituli in- scriptionem. d. Reg. 21. 16. 17. d. Reg. 21. 10. & 17.

Detineri debet non esse proprie detineri. d. Reg. 21. 10. & 17.

Christi desi- gnatio eue- sti à Judic- a gentibus recepti.

d. Reg. 21. 16. d. Reg. 21. 10. & 17.

Allosyly idem qui Philisthim

in vers. 5. c. a. 6.

In vers. 5. m. in Es. a. Philistini dicitur, dicitur apud LXX. Hebraeorum pro littera p usus littera.

(p) Graecorum. f. in Es. 10. f. Es. 10. p. vers. 6. q. vers. 6. r. vers. 10. f. Es. 10. p. Philistini cur dicitur. dicit.

t. in pl. 50. n. in pl. 51. Sub Palaestina fine eue- etiam Ja- dea compre- hendit. Palaestino- rum nomi- nis etymon mystica In- terpretatio. origines in x lss. in Es. 10. p. vers. 6. q. vers. 6. r. vers. 10. f. Es. 10. p. Philistini cur dicitur. dicit.

Y conse-

Christo & cuiuslibet iusto conueniens Plalmus. Marcellinus Plalmus cu 53. Propositas ab Athanasio.

Verf. 2.) Miserere mei Deus, quoniam conculcauit me homo, tota die impugnans tribulauit me. Verf. 3.) Conculcauerunt me inimici mei tota die; quoniam multi bellantes aduersum me.

Commouet commiserationem, exponendo Deo, quam indignè homo sibi similem se hominem traher, conculcet, obrerat, tamquam pretii nullius atq; uilissimum; uidelicet aut Achiis ad quem perductus, apud quem, nisi stultitiam simulasset, perisset; aut Saul potius, qui non sinebat eum ullo tutum loco consistere, idè cogebat fugere etiam ad Alii phylas five Palastinos.

Miserere mei Deus.) Plalterium Romanum, Augustinus, Cassiod. miserere mihi Domine. Arnobius, Hilarius, & Hieronymus b. mei Domine.

Quoniam conculcauit me homo.) Exprimat Paraphrases, quoniam conculcauit me ex inculis Geib homo sceleratus: uel apud Nebienem, conculcans carceris me aduersariis meis, homo peccator. Alii, abhoruit uel abserere me uoluit homo: aut exhaufit, deglutit; aut id iam facit, ut facere conatur, nique potius est quam ut faciat & exequatur, in Psalmo VII. 6, ubi conculcat in terra uitem meam, est idem G: cum uerbum huius loci uerba uerba, sed Hebraicum DWT ramus, hic uero TW scilicet. Illud uerbum significat proprie arrebere spiritum atremore, anhelare, imbere, abhorere, deglutire, expectare ac spectare oculis, & designt: quod fera facit, homine ferus, ut aliam feram aliumue hominem capiat, deiciat, steruat, obrerat, tandemque abhorbeat & deglutat. Occurrit ejusdem uerbi participium TW scilicet in libro Ecclesiasticis d. Adi ejus loci commentarium: & de hostili conculcatione relege dicta Psalmo VII. 6. Apud Amos, qui conuersus super puluere uerba capta pauperum, dicuntur DWT scilicet.

Pieri potest, ut quod Bruno Carthusianus, & Bredembachius obseruauit, aludatur, saltem in interpretatione LXX. ad notionem nominis Geib, ut significet torcular, in quo calcantur uua abjectissimis hominibus. Inducant eandem allusionem August. & alii transferentes ad Christum, qui etiam nunc in suis conculcatur membris, & in eorum hic persona loquatur. Ista in iuris uua, ut in torculari imitatur, carceret, prematur sterilis non est; aut Augustinus: immò si nulla injuria accederet, sterilis remaneret. Si putas te non habere tribulationes, nondum coepisti esse Christianus: si non pateris pro Christo ullam tribulationem, uide ne nondum coepis in Christo pie uiuere. Quum autem coepis in Christo pie uiuere, ingreus es torcular, prepara te ad pressuras: sed noli esse aridus, ne de pressura nihil exeat. Porro quia Christus solus non modo patienter tormentata tulit, mortemque, ac libenter, ut alii pro ipso deinde ac per ejus gratiam adeo multi martyres: sed ita ut haberet potestatem nihil patiendi, & admilla passione suscitandi se ipsum si b; uellet; idcirco alibi de ille ipso dicit, quod rotularum calcavit solus. Etsi hoc alii explicent mystico quoque sensu de conculcatis hostibus nostris à Christo, idest, peccato, Diabolo, morte: uel quod Martyribus ipse solus inuicem passione uim dedit, ut fundere sanguinem pro illo possent, ita ut dum fundebat suum, eorum ueluti calcare torculari uideretur. Lege Leonem Castrum k, Canit de Martyribus Ecclesia:

Hi pro te furias, atque serenas. Calcantur hominum, sanguine uerbera.

Secundum tropologiam spectari potest conculcatio uuae, oliuae, uelut, luti.

Homo.) Collectiue pro multis hominibus ponitur, ut placet Hieronymo, aut designat Achiis, aut Saulem, quod attrinet ad personam Davidis: aut regem Babylonis, si agitur de captiuitate populi longe positi ac remoti a sanctis aut

diabolum, iuxta sensum allegoricum uel tropologium, quem Christus quoque uocauit inimicum hominem l. Euthymii sunt hæc omnia præter primum de Achiis, Niocephori de Saule, & rege Babylonis. Confirmat Hugo (quod jam prior fecerat Hieronymus, m. testimonio Plalmi 9. m. & Ezechielis de dracone conculcante flumina) sensum de Diabolo, uerbis Job: Calces super eum, quasi rex, interitus. Ludit præterea in uoce homo ab humo, quasi ad populum spectet, qui dicitur in titulo longe à sanctis. Vim facit præterea in composito uerbo conculcandi, quod simul cum aliis calcet Diabolus, ut septem spiritus nequiores, quod ex toto & perfectè quod ex uno in aliud uitium. Infilat primo diabolus, ait idem Hugo, in peccatorem per prauam suggestionem: secundo arripit eum, per delectationem: tertio deiecit per consensum in operationem: quarto conculcat per presumptionem, & iterationem. Ad diuinitatem Arnobio, conculcatio hominis exterioris nempe carnis, cuius r, infra non exprimitur, quando subdit rationem sibi. Per te, ait Arnob. agunt contra te, per te ipsum tota die pugnant aduersum te inimici tui. Idem indicat quodam alio loco Augustinus, quum explicat per mendum quemque ab operibus propriis, in morte, si non iuuetur ab illis, quoniam homo dicitur qui secundum hominem uiuit, & quia Deus esse nolit, sicut homo moritur r. Verum ratio cur Diabolo tribuatur nomen hominis, est, quia hominem uicit, sicut duces Romani à destrictis uincibus cognomina fumebant: uel quoniam prædit in tentatione humana commoda, quemadmodum quando prope obiecta nobilitate magisque spiritualia, transfigurari cœntur in Angelum lucis. Contentendum iterpens capu u conculcandus lo dracoque x.

Literalior allusio ad Hebraicum hominis uocabulum WITENS abiectionem, significat namq; immemorem & aduersum, ut allas dixi, uel etiam arumolus & usq; ad desperationem afflictionis i quem uocamus mortalem absolute loco hominis. Bellè congruit hoc Sauli, qui tot à Davide accepta blitu uidebatur beneficia, & elatus ex humili familia ad Regiam dignitatem, hæc abutens, eo usq; agitabat furis maloq; dæmone, ac desperatione, ut ad consuetudinem, quog; Pythonissam sese abijceret. Achiis etiam & Philisthis à quibus captus est David, & ad mortem præne pertraçtus, eodem uiliter conditionis conuenit, uel quia Allosphyli & idos oltræ erant. Magis hoc adhuc asseri de Christi persecutoribus & Ecclesie potest, quum ex nostris martyribus plurimi nobilitate, sapientia, honoribus, diuitiis, potentia præstantes, tam indignè proculcati uexatique iuerint. Dionysius Carthusianus. Judam proditorem intelligit, qui Psalmo alio, a, uocatus est homopacti qui magnificauerit super Christum implacitiam, quod est grauer conculcate. Bruno item Carthusianus populum Judæum qui Christum persequeretur, explicat. Sed in genere non decet hominem in uirum in hominem ferarum ritu, ex quibus quam describit Daniel b, terribilem atq; mirabilem. Et forte uim, dentes feroces habentes magnos, & cornua decem quum comederit atque comminuerit, reliqua pedibus suis conculcabit. Homo c hominis ferat iram, & Deo querit medelam: in hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur: ipse quum caro sit, reseruat iram & propitiationem petit a Deo? quis exorabit pro delictis illius?

Tota die.) Potuit etiam uerbi, omni die DWT b. chol baitem. Hilarius dicit ut aliis frequenter, ita hic aratis omne tempus uitæq; & alii pugne, interpretantur, neque enim, ait ille, uel David, uel Dominus, unius tantum diei infestatione uexatus est: Bruno Carthusianus, passionis Christi omne tempus: Dionysius feriam quamtam, qua Judas uendit Christum, uel quintam, qua tradidit, assignat. Exempla suppetunt non pauca, ut dicit tota tempus afflidum ac idem quod quocidie d significat: etque hic simplicior sentus, quamuis ad maiorem expressionem addatur interduum tota uicit: aut dicantur cum illi ten omnes dies. Symmachus hoc loco expofuit uicem uicibus, idest, uicem uicibus uicibus, afflidus ac perterritus. Totum tempus uitæ in pugna est, quia milita est uita ipsa super terram e: Christo autem illud etiam congruit, sed f, expugnauerunt me à iuuentute mea: nobis colluctatio est contra a spiritualia nequitia g: & qui non comedunt, non dormiunt b.

Impu-

Impugnans tribulauit me.) Alii ex Hebræo, אלוהים לוחם לי, bellans opprimis me, diuocat, coritans, affligit. Quæ in tempore etiam futuro ac præterito reddi possent, licet Hebræum uerbum sit futurum. In Plalterio Romano, Gallicano, apud Augustinum, Cassiodorum, Arnobium, bellans: apud Hilarium, pugnant. Hoc ualeat proprie לוחם lochem & pugnans. Sed ultrapantur etiam pro quouis genere lœdendi alium, præteritum quum uim & impetu.

Conculcauerunt me inimici mei tota die, quoniam multi bellantes aduersum me.) Additum est primum pronomen me, etiam ab Hieronymo, cum desit in Hebræo textu. Repetitur exprimit de pluribus quod de uno dixerat, ne quis unum duntaxat crederet: ne intelligere impugnatorem, quamuis inter multos dux unus & præcipuus hostis esset. Pro inimicis, Hebræice דוית reddidit Hieronymus insulariter. Auduit Christus contumelias multorum, & terrorem in circuitu persequentium a. Sed in istos Eliahs b, uateiatur quod confusum est, & erubescens omnes qui pugnant aduersum eum, & erunt quasi non sint, & peribunt uiri qui contradicunt illi, ita ut uari quasi non sint, & non inueniant uires rebella: surs, & erunt quasi non sint, & ueluti confusio homines bellantes aduersum isum. Minatur apud eundem Deus, quod calcabit eos in futuro. Sum e: nimirum quoquoque etiam deinceps filium Dei conculcauerunt d.

Quoniam multi bellantes aduersum me.) Hieron. multi enim qui pugnant contra me. Altitudo. Ultimum nomen ex sequenti uerbo uicit hic illo modo. Quod alii quoque faciunt Hebræizantes; & quidam uerunt elato animo aut superbo. Aquile interpretatio eadem ut & Chaldata. Symmachus accepit epithetum hominum aduersarios, ut b. uolentes qui impugnant me alitiores, aut superiores, aut superiores, ac de loco superiore certantes. Apollinaris uult dice quod hostes pugnent ab altitudine diei, idest, ab auro: tum exponitur cum negatione ut ne negat David timere. Euthymium potentia, tam etiam externo loco sitaque. In Plalterio Romano sic habetur, conculcauerunt me inimici mei tota die ab altitudine diei: quoniam multi qui debellant me, timebunt, ego uero, &c. Quo pacto confunditur, Augustinus, Arnobius, & ut refert Cassiodorus, quidam codex Græcus habet, multi qui debellant me, timebunt, Hilarius autem, ab altitudine dierum non timebo, quia multi qui debellant me, timebunt.

Septuaginta copiosius modo habent quo Plalterium & quod uocant illi alii Patres (dempro Hilario) cis uocant uetus Plalterium. Quamuis in non pauca bellantes aduersum me sita distinctio & negatio, multi bellantes non timebo. Aliter alii dispungunt, leguntque: sed nostra nobis tuenda editio: cui similis Gallicani Plalterii. Lege Lucam Brugenem, & iohanna ad Biblia Sixtiana, omittit illam explanationem R. Abraham, quoniam multi bellantes mihi, in Hebræo pronomen li: quare conculcauerunt me inimici mei tota die, quum sint multi qui pro me pugnant, & quidem ex alto uidelicet Angeli: Repugnat editionis nostræ uerbis, aduersum me.

Verf. 4.) Ab altitudine diei timebo; ego uero in te sperabo.

Retenta, ut par est, hæc editio quam Agellius delicit, ut scilicet uerius ac sententia ducatur tale principium, quæ hic est, exponemus cum Hieronymo e, qui negationem tollit ante timebo: quoniam multi dimicant aduersum me, idcirco ego ab altitudine diei timebo, hoc est, non bellantes aduersum me: sed rursus excellenti timebo lumen. Adma præterea pro secundo membro: nihilominus non abijctam ipem, sed inter hanc metumque tuum incedam lecurus, nec præstantiam. Altera expofitio Lyran, ut propter tot ueritatios timere le dicat David ab altitudine diei, hoc est, tempore ac alte diei, quia fugitiuus, qualis, inquit, arat, uel, magis timent de die, quam de nocte, quia non possunt ita facile se abcondere & euadere de die, sicut de nocte. Congruit hæc in parte quod reuili ex Apollinero de pugnantibus hostibus ab Aris in Psal. Tom. II.

A auro, uel ab alto, alie ab auro. Videlicet uero d. iug uictor, non intellexit, quum dies altior est quatenus pro quo pacto timoris à Dæmonio meridiano meminit David alio Psalmo, sed inchoando diem à media nocte quando dilucet & aurora exiit.

Tertius adhuc esset sensus editionis nostræ, legendo cum nota interrogante, ut Rufinus facit, Harmo, Bruno, Carthusianus, Hugo, ac Basilio Theodoretique teste Symmachus, præterea Apollinarius & de recentioribus Iuelmanus, Janenius, Janionus, ab altitudine diei timebo? abit, hoc est, non timebo à superbia & potentia temporali siue unius diei. Videtur Hilarius & alii, ut Basilius ac Theodoretus, qui præpofuerunt uerbo timendi negationem, istum omnino sensum intendisse. Quamuis Hilarius addens, quod non est in textu nostro, quia multi qui debellant me, timebunt, per altitudinem diei siue dierum, ut ipse legit, intelligat diem iudicii & æternam poenam, quos dies iudicii, præteritum Christus, non timeat eo modo quo pericutores ejus timebunt.

Exponens de Christo Bruno ait jam in ipsa passione non timuisse, sed antequam priuquam comprehendetur. Sed omnia negatione, quam non exprimitur Biblia correctæ, & respicit merito Genebrardus tamquam Hebræo contextu minime quadrantem, siue hypotheticam propositionem, cum eodem dicamus esse, hic ab altitudine diei timeam, namque, sicut ait, que malum modum hypotheticè sumi potest illud g: irascimini & nolite peccare, idest, si irascimini: siue potius absolute affirmemus, erit quartus sensus litteralis: Ego ab altitudine diei timebo, hoc est, ab ea prædicta die, ad quam Allosphyli seu Philistæi me sitere constituerunt coram iporum Rege Achiis timentes ac elati cum hoc Rege superbia & indignatione contra me: atque inflari potentia, pro qua crebro altitudo uisurpatur, nam dicit hominis & humanus dies, quem Jeremias hæc negat horruisse, & Paulus i, asserit sibi pro minimo fuisse ab eo iudicari, significant hominum præteriti uenturum iure dominioque potentiam, ante quos dies reis dicitur, & fauorem secundam uenturam. Hoc est quod Hieronymum dixisse in primo sensu reuili de timore luminis excelli: ut oratio dirigatur ad Deum.

Quintus Genebrardus ut fit altitudo diei profunditas quotianorum summorum periculorum & periculorum temporum. Id explicat Valens exemplo liboratum longissima: ita ut columba ista queratur le de una in aliam tribulationem perpetuo timendo uolare.

Sextus, sed mysticus de Christo, ut uera timore ab altitudine diei, hoc est, è magnitudine ueræ potentie humane, suorumque aduersariorum, qui machinabantur ei tormenta & mortem. Inuit Hugo.

Septimus Dionysius, de eodem, ut Christo timere & continuis angores sentierit ab hora noctis qui capus est, immo etiam prius, uique ad horam nonam qua exspirauit, pauloque ante præ inestimabili pena se à Deo derelictum exclamauit.

Jam uero tropologicè agendo de aliis iustis, dicuntur di octauo timere ab altitudine diei, non solum illis modis qui Davidi conueniunt, maxime fundendo pro iudicio diuino, cuius magnus diei dies solet, Dominique: uel etiam qui Christo congruunt; sed etiam ut idem Dionysius docet, quoniam timeat ab aletu, siue processu temporis sibi concessi, propter periculum, ne quo diutius uiuant, frequentius peccent, quam sciant, & dimittant tempus.

Nond, ex eodem Dionysio, quia loquendo de die artificiali, plures occurrunt occasiones peccandi in die, quod mane ad deuotionem habiliores sumus, circa meridiem in die quæ ueritas corporis necessitates, ut cibi uel ebrietate: & ad mensam tamquam ad carcerem tormentum ue accedere oportet.

Decimus Hugonis, ut ab altitudine timeatur proprie hæc quasi altitudine maris tempestas demergat m: adijce, ne uelut Solis ætus senum exturatus a refectariis, & solstitialis uelut herba solet excurat (sic) raptus similes,

Tertius sensus.

Altitudo, nem dierum ut exponat Hilarius.

De Christo expofitio.

De pl. 4. 5. Quartus sensus litteralis.

De pl. 4. 5. Quartus sensus litteralis.

De pl. 4. 5. Quartus sensus litteralis.

Quintus sensus.

Sextus, mysticus.

Septimus.

Tropologia Octauus sensus.

De pl. 4. 5. I. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

aur,

